

HIDASI KÁROLY

KÖTELEZŐ TANULMÁNYI UTAK SZERVEZÉSE FŐISKOLAI HALLGATÓK SZÁMÁRA

ABSTRACT: *The author gives a short making known on the organizational tasks of school-excursions. He writes on the role of lecturers leading school-excursions and that of students for the sake of the cause. Finally he makes known two programmes prepared for Soviet and Polish students.*

I. BEVEZETÉS

Az általános iskolai tanárképzés sokrétű nevelési feladatai között gondoskodnunk kell arról is, hogy a jövődő általános iskolai tanárok megismerkedjenek a nevelés egyéb feladataival is. Az iskolai oktató-nevelő munkán túl több tanári feladattal kell hallgatóinknak megismerkedni. Ezek jórészeivel nem a szaktanszékek foglalkoznak. Elméleti ismereteket a neveléssel kapcsolatban a pedagógiai szaktárgyi oktatásban kapnak.

Az elmélet és gyakorlat közötti különbséget hidalja át a szaktanszékek szakmódszertani ismereteinek elsajátítása. Ezek sokrétűségéről ebben a cikkben részletes ismertetést nem kívánok adni. Egyetlenegy témára szeretnék - de nem a teljességre törekedve - ismertető elemzést végezni.

Az osztályfőnöki tevékenység egyik feladata, hogy tanulóit a tanítás során tanulmányi utakra is elvigye. A mai társadalmunkban ezek a tanulmányi utak igen változatosak és egyre bonyolultabb

feladatokat követelnek a szervező tanártól.

A mi hallgatóinkat erre a feladatokra a tanszék valamennyi oktatója igyekszik nevelni. A tanszék által szervezett tanulmányi utak előkészítésébe, lebonyolításába aktívan bevonjuk hallgatóinkat.

Ebben a cikkben röviden arról adok számot, hogy tanszékünkön hogyan és hányféle tanulmányi utat szervezünk. Természetes, hogy ebben a munkában az oktatók mindegyike külön-külön is részt vesz. A felsőoktatásban eltöltött 30 év alatt több tanulmányi utat vezettem, s ezért vállalkoztam e téma feldolgozására.

II. TANULMÁNYI UTAK SZERVEZÉSE

A felsőoktatási tanterv előírja, hogy a matematika-fizika, fizika-technika szakos hallgatók az első- és harmadik évfolyamon kötelező tanulmányi uton vegyenek részt. Ennek időtartama öt-öt nap. Hosszú ideig a tanulmányi utakat belföldön szerveztük meg. Az első évfolyamok számára elsősorban mechanikai műveleteket demonstráló üzemekbe vittük a hallgatóinkat. Ilyen például az ózdi, a diósgyőri, borsodnádasdi, a miskolci hűtőház, stb. megtekintése. Természetesen ilyen üzemlátogatást Budapesten és környékén, vagy dunántúli vidékünkön is szerveztünk. A harmadévfolyamok számára már a harmad, negyed évfolyam tananyagához (elektromos, fénytan, atomfizika) kapcsolódó üzemeket (Egyesült Izzó, Kábelművek, Orion, Videoton, Remix, Optikai Művek, Vilati, KFKI, stb.) látogatunk meg. A harmadévesek számára minden évben szakmódszertani kirándulást szerveztünk. Ezek időtartama egy nap.

Tanszékünkről a kezdeti időkben egyéni szervezéssel beindítottuk a külföldi tanulmányi utakat is. Később a Minisztérium engedélyével ezek az utak hivatalosak lettek. Kialakult a külföldi főiskolákkal - elsősorban szocialista országokkal - a hallgatói cseregyakorlat.

A tanulmányi utaknak a megszervezése és a külföldi hallgatók magyarországi programjuknak az összeállítása és biztosítása a tanszék feladata volt.

Tanszékünk hallgatói tanulmányi cseregyakorlaton az alábbi országokban jártak:

- Német Demokratikus Köztársaság (Erfurt)
- Szovjetunió (Csebokszári, Vlagyimir)
- Csehszlovákia (Bánska Bystrica)
- Lengyelország (Zielona Góra)

Összegezve a tanulmányi utak lehetőségeit a következő típusúakat szerveztem:

1. Belföldi 5 napos programmal
2. Belföldi 10 napos programmal, de ez csak külföldi hallgatók számára
3. Külföldi 10 napos programmal
4. Külföldi 21 napos programmal (ez csak a csebokszári utak, mivel az utazás 6 napot vett igénybe).

A szervezési feladatokat nem részletezem külön-külön, mivel a munka menete nem tesz különbséget a magyar, vagy külföldi résztvevők között. Az üzemek látogatásának, a hallgatók étkeztetésének és kulturális programjának összeállítása azonos. A különbség a napok számában és a költségek tervezésében tér el.

Ezek után vizsgáljuk meg a tanulmányi utak szervezésével és lebonyolításával kapcsolatos feladatokat.

1. A tanulmányi kirándulásért felelős tanár feladatai.
2. A résztvevő hallgatók feladatai.
3. A tanulmányi ut lebonyolítása.
4. Befejező feladatok tanár és hallgató számára.

1. Tanulmányi kirándulásért felelős tanár feladatai

Mielőtt részletezném a feladatokat, meg kell jegyezni, hogy a tanárok száma és esetleges más kísérők (pl.: testvér, vőlegény, menyasszony, kisegítő tanár, gépkocsivezető, stb.) esetében is minden alkalommal egyszemélyi felelősséggel egy tanárt jelölünk ki a szervezésre. Az elmúlt 30 évben, amikor a szervező munka az én feladatomban volt, ha csak tehettem egyedül mentem.

a. A tanulmányi út kijelölése:

A főiskolai hallgatók már régóta önállóak, s ezért ebbe munkába aktívan kikérem segítségüket. Szerencsés eset az, ha a célt rögtön ki tudjuk jelölni. Pl.: Borsod megye, Sopron és környéke, Budapest-Székesfehérvár-Dunaujváros, stb.

Nem szerencsés, de a demokratikus elv segít, hogy ha az évfolyam hallgatóinak véleménye megoszlik és több útvonalra is óhajt menni, ekkor titkos szavazás történik. A döntés után semmiféle vitának nem adok helyt.

b. A tanulmányi út programjának megtervezése:

A tervezés gondolata három részre tagozódik:

- Az üzemek, vállalatok kijelölése.
- A kulturális intézmények (múzeumok, színház, stb.) látogatásának terve.
- A szabadidő hasznos eltöltésének megszervezése.

A program elkészítése előtt szükséges a főiskola illetékes vezetőivel egyezkedni a közlekedés lehetőségében. Feltehető, ha időben történik a szervezés, akkor már szeptemberben a főiskolai autóbust meg tudjuk rendelni, s így az üzemek, múzeumok és szabadidő programok beiktatása könnyebb és egyszerűbb.

c. Egyéb szervezési feladatok:

- A közlekedés biztosítása. Ez lehet autóbusz (saját, vagy külön), vagy vonat. Mindkét esetben a szükséges iratok beszerzése. Itt külön megjegyezném, hogy amennyiben külföldre történik a tanulmányi kirándulás szervezése, akkor figyelmet kell arra is fordítani, hogy a hallgatók a nemzetközi igazolványokat és egyéb iratokat egyénileg megszerezzék.
- Az üzemek megtekintésének engedélyeztetése. Külön kérni kell az üzemi kísért. Nagy létszám esetén akár két kísért is lehet kérni.
- Az elszállásolás biztosítása. Ezt a legjobb állami szervezeten keresztül kérni. Ez valamivel költségesebb, de biztosabb mint privát szobák biztosítása.
- Étkeztetés biztosítása. Ez történhet az üzemi étkezdében, de lehetséges étteremben is. Föltétlenül ügyelni kell arra, hogy a hallgatók minden nap legalább egyszer meleg ételt kapjanak. A reggelit és vacsorát egyénileg kell megoldani, költségkimélés céljából.
- Gyógyszer, kötszer biztosítása.
- Ha autóbusszal történik az utaztatás, akkor az autóbusz vezetője részére biztosítani kell a külön szállást (ezt rendelet írja elő), és udvariasságból a közös étkezésekre is meg kell hívni.

d. A költségvetés elkészítése:

A tervezésnél előzetes felmérés alapján meg kell tudni, hogy a tanulmányi csoport mennyi állami támogatást kap, illetve mennyi segínyt tud összegyűjteni. Tehát a külső helyről beérkező összegek ismerete alapvetően fontos.

A csoport teljes költségvetését el kell készíteni (ezt nem részletezem).

Ha külföldi hallgatók számára szervezünk tanulmányi utat, akkor a költségvetés szokásos tételei közé be kell iktatni az alábbi kiadásokat is:

- A hallgatók kötelező napirendje.
- A kísérő tanárok kötelező napi díja.
- A tanszéki fogadás költségei.
- A közös ismerkedési est költségei.
- A helyi és a külföldi ajándékok költségei.
- Egy közös valutaalap biztosításának költsége.

2. A hallgatók feladatai.

- a. A költségvetés egyenlő elosztása alapján a költségek összegyűjtése.

Nagyon fontos, hogy a költségek elosztásánál a kísérő tanár is egyenlő arányban részesedjék a költségekből.

- b. A tanulmányi út felelőseinek kijelölése:

- Kirándulás szervező
- Gazdasági felelős
- Programfelelős.

A kirándulás szervezőjének az a feladata, hogy a vezető tanárral állandó kapcsolatot tartson és mindenről az egész csoportot értesítse. A fegyelem betartatása.

A gazdasági felelős kezeli és összegyűjti a pénzt. Mindennemű pénzügyi kiadásért felel és a tanulmányi út befejeztével a csoport felé elszámol.

A programfelelős feladata kettős természetű:

Egyrészt az 5 napos (saját) tanulmányi úton a szabadidő program összeállítója és szervezője (pl.: mozijegy, színházjegy, stb.).

Másrészt, ha a tanulmányi utat külföldieknek szervezünk, akkor minden napra programfelelősöket jelöl ki, akik a

külföldiek ügyeiért azon a napon felelős mindenért (pl.: étkeztetésnél, üzemlátogatásnál, stb. jelen van).

- c. A tanulmány úton való részvétel, a látogatott üzemek eseményeiről jegyzőkönyv írása.

3. A tanulmányi út lebonyolítása.

Ha mindent jól előkészítettünk, akkor tulajdonképpen csak az a feladata a vezető tanárnak, hogy az útra vonatkozó fegyelmi követelményeit ismertesse és azt folyamatosan betartassa.

Részemről ezek a következők:

- a. Minden közös látogatáson a pontos és kötelező megjelenés.
- b. Az utazás során a fegyelem és tisztaság betartása. Ez különösen érvényes az autóbuszra.
- c. A külön utazás, illetve egyes rendezvényekről való elmaradás jelzése, engedélyének kérése.
- d. Az esti együttlétek megkövetelése, a szálláshely szokásainak betartása.
- e. A mértéktelen italozás és hangoskodás elkerülése.
- f. Állampolgári kötelezettségek betartása.

4. Befejező feladatok.

- a. Jelentés a tanszékvegyető, illetve a főiskola vezetősége felé a tanulmányi út teljesítéséről.
- b. A szükséges fegyelmi ügyek tisztázása és esetleges büntetése.
- c. Az elkészített jegyzőkönyvek ellenőrzése.
- d. A hallgatókkal közösen értékelni a tanulmányi utat.
- e. A hallgatókkal (ha szükséges az intézet gazdasági hivatalával is) a költségelszámolást elvégezni.
A hiányzó vagy megmaradó pénzről dönteni.

III. MELLÉKLETEK

Az alábbiakban - minta céljából - egy-egy programot ismertetek.

1. Csebokszári hallgatók magyarországi programja (1982)

1. nap: Érkezés Budapestre és Egerbe szállításuk.
Étkeztetés, szállás biztosítása.
2. nap: Főigazgatói fogadás. Hallgatóknak városnézés. Strand.
3. nap: Fizikai Tanszék megtekintése. Előadások meghallgatása.
Városnézés.
4. nap: Számítástechnikai előadás, gyakorlat. Dohánygyár megtekintése.
5. nap: Oktatástechnológiai előadás, gyakorlat. Csebokszári városrész, valamint a VI.sz. iskola megtekintése.
6. nap: Fizikai előadás, gyakorlat. Eötvös találkozó a fizikai tanszéken (tanári tolmácsolás egész nap).
7. nap: Szabad program. Szépasszonyvölgyi találkozás.
8. nap: Múzeum látogatása, szabad kirándulás az Egedre, orgona hangverseny.
9. nap: Egész napos kirándulás a Mátrába. Gyöngyösi főiskola megtekintése. (Hallgatói tolmácsolás)
10. nap: Matematikai előadás. Szabad program.
11. nap: Matematikai előadás. Tudományos Diákköri Találkozó.
12. nap: Matematikai előadás. Csillagda megtekintése. Bolyai Diákköri Találkozó.
13. nap: Egész napos kirándulás Miskolcra. (Hallgatói tolmácsolás).
14. nap: Szabad program.
15. nap: Szabad program.
16. nap: Fizikai előadás, gyakorlat.
17. nap: Borkombinát megtekintése. Agria Bútorgyár megtekintése.

18. nap: Egész napos kirándulás Debrecenbe. (Hallgatói tolmácsolás)
19. nap: Tanároknak fogadás a Főigazgatói Hivatalban.
Hallgatóknak szabad program. Búcsúest, kulturműsor.
20. nap: Budapestre utazás. Budapest bemutatása.
Este utazás Moszkvába.

2. Zielona Góra-i főiskolai hallgatók magyarországi program-javaslat (1987)

1. nap: Érkezés Egerbe.
2. nap: Fizikai Tanszék megtekintése. A tanszéken folyó oktató és tudományos munka ismertetése. Kisérletek bemutatása.
Ismerkedés a várossal. Üzemlátogatás. (Pl.: Dohánygyár)
3. nap: Fizikai laboratóriumi gyakorlatok.
Üzemlátogatás (Pl.: Vilati).
4. nap: Gyakorló iskolai látogatás. Tanítási óra megtekintése.
Egy gimnázium megtekintése. Oktatástechnológiai Csoport és Csillagda megtekintése.
5. nap: Szabad program. Magyar-Lengyel baráti összejövetel.
6. nap: Egész napos kirándulás Szilvássváradra. (Vagy múzeum látogatása, műemlékek)
7. nap: Debrecen KLTE és ATOMKI meglátogatása.
8. nap: Miskolci Egyetem és Miskolc környékének bemutatása.
9. nap: Számítástechnikai Csoport megtekintése. Programok készítése és gépi feldolgozása. Fizikai gyakorlat és előadás.
10. nap: Előkészület az utazásra és utazás.

3. Kimutatás az általam szervezett külföldi tanulmányi utakról:

- 1964. Csehszlovákia (Kassa 50 fő)
- 1968. Német Demokratikus Köztársaság (Erfurt 21 fő)

- 1973. Csehszlovákia (Bánska Bystrica-Kassa 39 fő)
- 1975. Szovjetunió (Csebokszári 18 fő)
- 1977. Német Demokratikus Köztársaság (Erfurt 20 fő)
- 1982. Szovjetunió (Csebokszári 22 fő)
- 1986. Lengyelország (Zielona Góra 9 fő)

IRODALOM

- [1] Darvas Andor-Szabó Lajos-Vidó Imre: A fizika tanításának általános iskolai módszertana.
- [2] Tanterv az általános iskola számára.
Országos Köznevelési Tanács, 1946. Budapest
- [3] E.N. Gorjacskin: A fizikatanítás módszertana I-II.kötet
Közoktatásügyi Kiadóvállalat, 1951.
- [4] Weidner János: A fizika tanítása.
Tankönyvkiadó, 1976.